Lieta Nr.A420274113
SKA-26/2015

R Ī C Ī B A S S Ē D E S L Ē M

Rīgā 2016.gada 25.maijā

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta tiesnešu kolēģija šādā sastāvā:

tiesnese V.Kakste
tiesnese Dz.Amerika
tiesnesis J.Neimanis

rīcības sēdē izskatīja SIA „Rānda" un /pers. B/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 10.jūnija spriedumu administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA „Rānda" un /pers. B/ pieteikumu par Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra 2012.gada 17.decembra lēmuma Nr.1-5/249 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Uzņēmumu reģistra (turpmāk – Reģistrs) valsts notāru 2009.gada 8.jūlija lēmumu Nr.6-12/94977, 2009.gada 24.novembra lēmumu Nr.6-12/156214, 2012.gada 8.augusta lēmumu Nr.6-12/112670/1 (turpmāk – valsts notāru lēmumi sabiedrības lietā) reģistrētas pieteicēju /pers. B/ un SIA „Rānda" pieteiktās izmaiņas sabiedrības dalībnieku sastāvā un izdarīti attiecīgi ieraksti komercreģistrā. Ar minētajiem ierakstiem trešajai personai /pers. C/ piederošās kapitāldaļas pārgāja /pers. B/ īpašumā un /pers. B/ kļuva par vienīgo sabiedrības dalībnieku.

[2] 2012.gada 12.oktobrī saņemot vēstuli no Valsts policijas, ka kriminālprocesa ietvaros veiktajā rokraksta ekspertīzē (2012.gada 5.oktobra ekspertu atzinums Nr.1209695 (turpmāk – Atzinums)) atzīts, ka sabiedrības dokumentos parakstus /pers. C/ vārdā nav izpildījis /pers. C/, bet cita persona, atdarinot viņa parakstu, Reģistrs nolēma atcelt valsts notāru lēmumus sabiedrības lietā saskaņā ar likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 14.panta septīto daļu. Administratīvais process iestādē noslēdzās ar Reģistra galvenā valsts notāra 2012.gada 17.decembra lēmumu Nr.1-5/249.

[3] Pieteicēji iesniedza pieteikumu administratīvajā tiesā par šā lēmuma atcelšanu.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 20.decembra un Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 10.jūnija spriedumu pieteikums noraidīts. Apgabaltiesas spriedumā norādīti turpmāk minētie apsvērumi.

[4.1] Valsts policijas vēstulē ir ietverta informācija par to, ka atbilstoši Atzinumam parakstus sabiedrības dokumentos /pers. C/ vārdā nav izpildījis /pers. C/, bet cita persona, atdarinot viņa parakstu. Ziņu par to, ka /pers. C/ paraksts ir viltots, pirmavots, kas uzskatāms par pierādījumu Administratīvā procesa likuma 149.panta izpratnē, varēja būt vienīgi Atzinums, nevis policijas amatpersonas apstrādātā un atreferētā informācija. Taču Reģistra galvenais notārs, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, ar Atzinuma tekstu nebija iepazinies. Līdz ar to secinājums, ka saskaņā ar likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 14.panta septīto daļu Reģistrā tika saņemts nepārprotams pierādījums par /pers. C/ paraksta viltošanas faktu, neatbilst patiesībai.

[4.2] Lietas materiālos ir atrodami trīs ekspertu atzinumi, kuros analizēti /pers. C/ vārdā izpildītie paraksti sabiedrības dokumentos. Izvērtējot tos, atzīstams, ka tajos sniegtās ziņas par faktiem ir pietiekamas, lai apstiprinoši atzītu, ka sabiedrības dokumentos parakstu /pers. C/ vārdā nebija izpildījis pats /pers. C/, bet cita persona. Šo secinājumu apstiprina 2012.gada 21.februāra sertificēto privāto tiesu ekspertu, kuri ir tiesīgi veikt rokrakstu ekspertīzi saskaņā ar Tiesu ekspertu likuma 20.pantu, atzinums Nr.26 un Atzinums. Arī Valsts tiesu ekspertīžu biroja ekspertu 2013.gada 15.augusta atzinums Nr.13-978 nevar būt par pamatu pretējam secinājumam, jo eksperti nav nolieguši /pers. C/ paraksta atdarināšanas iespējamību.

[4.3] Lēmuma pieņemšanas laikā eksistēja divi ekspertu atzinumi par /pers. C/ vārdā izpildītā paraksta atdarināšanu sabiedrības dokumentos, tādēļ atzīstams, ka pārsūdzētā lēmuma atcelšanai izskatāmajā gadījumā nav pamata. Tam, ka Reģistra amatpersona, pieņemot lēmumu, nav iepazinusies ar Atzinumu, nav izšķirošas nozīmes lietas izspriešanā, jo ziņas, kas sniegtas Valsts policijas vēstulē, atbilst Atzinumā konstatētajam.

[4.4] Ne Reģistrā, ne arī administratīvajā tiesā netiek izskatīts jautājums par sabiedrības daļu faktisko nodošanu. Strīds par to, vai /pers. C/ paraksts uz Reģistrā iesniegtajiem sabiedrības dokumentiem ir viltots, nav tieši saistīts ar sabiedrības kapitāldaļu faktisko nodošanu. Pat gadījumā, ja kriminālprocesa ietvaros tiks pierādīts, ka /pers. C/ sabiedrības kapitāldaļas bija nodevis, tas neietekmē faktu, ka sabiedrības dokumentos /pers. C/ paraksti ir atdarināti, līdz ar to uz šādu viltotu dokumentu pamata nav tiesiska pamata veikt un arī uzturēt kā aktuālus ierakstus sabiedrības lietā.

[4.5] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 86.panta otrās daļas 4.punktam adresātam labvēlīgu prettiesisku administratīvo aktu var atcelt, ja adresāts attiecīgā administratīvā akta izdošanu panācis ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu, kukuļošanu, spaidiem, draudiem vai citām prettiesiskām darbībām. Tā kā valsts notāru lēmumi sabiedrības lietā tika pieņemti uz viltotu dokumentu pamata, atzīstams, ka attiecīgo lēmumu pieņemšanu adresāts panācis ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu – /pers. C/ paraksti sabiedrības dokumentos ir atdarināti.

[4.6] Argumentācija tam, kā konkrētajā gadījumā izpaudies pieteicējas uzskaitīto tiesību principu (privātpersonas tiesību ievērošanas principa,

tiesiskuma principa, tiesību normas saprātīgas piemērošanas principa un citu principu) pārkāpums, nav sniegta. Pārbaudot konkrētās lietas apstākļus, vispārējo tiesību principu pārkāpumi nav konstatējami.

[5] Pieteicēji par minēto spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, norādot turpmāk minētos apsvērumus.

[5.1] Tiesa ir nepareizi interpretējusi likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 14.panta septīto daļu, tulkojot to nepamatoti paplašināti un minētajā pantā ietverto ģenerālklauzulu „nepārprotami pierādījumi" aizpildot ar neatbilstošu saturu. Tiesa nav motivējusi, pamatojoties uz ko tā ir atzinusi, ka atbildētāja rīcībā pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī bija iegūti nepārprotami pierādījumi likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 14.panta septītās daļas izpratnē.

[5.2] Rokraksta ekspertīzi nav iespējams veikt no dokumentu kopijas, bet rokrakstu ekspertīzes veikšanas kārtību tiesa nav novērtējusi. Tāpat tiesa nav vērtējusi, ka atzinumā nav norādīta metodika, uz kuras pamata ir taisīts atzinums. Turklāt tiesa nav arī novērtējusi Latvijas Neatkarīgo ekspertu asociācijas statusu un tiesības kā ekspertīžu iestādei veikt ekspertīzi. Tādēļ ekspertu atzinums Nr.26 bija jāatzīst par nepieļaujamu pierādījumu. Tiesa nav devusi novērtējumu Valsts tiesu ekspertīžu biroja 2013.gada 15.augusta ekspertu atzinumā Nr.13-978 konstatētajam, ka trešās personas parakstu, iespējams, atsevišķos dokumentos nav izpildījusi pati trešā persona. Tādējādi eksperti pieļāvuši, ka parakstu, iespējams, ir izdarījusi pati trešā persona. Konkrētajā gadījumā lietā esošie atzinumi nevar tikt atzīti par nepārprotami, kategoriski izdarītiem atzinumiem, kas neatstāj dažādas interpretācijas iespējas, kā to norādījusi Augstākā tiesa lietā Nr.SKA-210/2011.

[5.3] Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā nostiprinātajai nevainīguma prezumpcijai ir jāpierāda personas vaina pārkāpuma izdarīšanā, nevis nevainīgums. Konkrētajā gadījumā, ja persona tiek atzīta par vainīgu pārkāpuma izdarīšanā, lai gan lietā nav pierādījumu, kas pierādītu tās vainu, tiek pārkāpta nevainīguma prezumpcija.

[5.4] Tiesa nepamatoti lietā vērtējusi ekspertu atzinumus krimināllietā kā atzinumus, nevis kā rakstveida dokumentus. Tiesa lietā esošos ekspertu atzinumus neieguva Administratīvā procesa likuma 20.nodaļā noteiktajā kārtībā. Tādēļ tos vērtēt kā eksperta atzinumus nebija nekāda pamata. Tiesa nav novērtējusi, vai pirmstiesas izmeklēšanā esošas lietas ietvaros iegūtie pierādījumi, kuri vēl nav pārbaudīti kriminālprocesā noteiktajā kārtībā, ir atzīstami par pierādījumiem, kuri nerada šaubas par paraksta viltošanas faktu. Tāpat tiesai bija jāvērtē kriminālprocesa stadija. Tādējādi tiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.pantu, jo nepareizi novērtējusi pierādījumus lietā, kas tādējādi ir novedis pie lietas nepareizas izspriešanas. Tikai tad, ja tiesa konstatētu dokumentu viltošanas faktu kriminālprocesuālā vai civilprocesuālā kārtībā, tas būtu izmantojams kā nepārprotams pierādījums. Izskatāmajā gadījumā šāds nolēmums pirms apstrīdētā valsts notāra lēmuma vēl nebija pieņemts.

[5.5] Tiesa pēc pieteicēja lūguma izskatīt lietu ātrāk izskatījusi to rakstveida procesā, kaut gan sākotnēji pieteicējs bija lūdzis izskatīt lietu mutvārdu procesā, lai varētu izsaukt lieciniekus saistībā ar kriminālprocesu. Tiesa nav motivējusi, kādā veidā rakstveida procesā tika izvērtēti un novērsti tie procesuālie jautājumi, kurus sākotnēji apelācijas instances tiesa bija atzinusi par tādiem, kuri noskaidrojami mutvārdu procesā. Tiesai atbilstoši Administratīvā procesa likuma 206.panta otrajai daļai bija nepieciešams lietas izskatīšanu noteikt mutvārdu procesā.

[6] Atbildētājs un trešā persona savos paskaidrojumos kasācijas sūdzību neatzīst.

Motīvu daļa

[7] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 338.[1]panta otrās daļas 2.punktam, kas noteic, ka tiesnešu kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību, ja nerodas šaubas par pārsūdzētā sprieduma tiesiskumu un izskatāmajai lietai nav nozīmes judikatūras veidošanā, lietā ir atsakāma kasācijas tiesvedības ierosināšana.

[8] Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmās daļas otrais teikums noteic, ka apelācijas instances tiesa administratīvo lietu izskata rakstveida procesā. Tiesa, izvērtējot procesa dalībnieka motivētu lūgumu, var noteikt lietas izskatīšanu mutvārdu procesā.

Apelācijas instances tiesā jautājuma par lietas izskatīšanu rakstveida procesā izlemšana ir vienīgi tiesas izvēles brīvība. Procesa dalībnieka lūgums var neietekmēt tiesas lēmumu, ja tiesa lietas izskatīšanai mutvārdu procesā nesaskata nepieciešamību. Konkrētajā gadījumā tiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 304.pantam ir izvērtējusi lietas izskatīšanu mutvārdu procesā nepieciešamību un, pamatojoties uz pieteicēju lūgumu par ātrāku lietas izskatīšanu, nolēmusi lietu izskatīt rakstveida procesā. Tādēļ pieteicēju norādītais procesuālais pārkāpums lietas izskatīšanā nav konstatējams. Administratīvā procesa likuma 206.panta pirmā un otrā daļa attiecas uz lietas izskatīšanu pirmās instances tiesā.

[9] Likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 14.panta septītā daļa pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā noteica, ja Reģistram tiek iesniegti nepārprotami pierādījumi, kas apliecina paraksta viltošanas faktu, Reģistra valsts notārs pieņem lēmumu par atteikumu reģistrēt (pievienot lietai) dokumentus vai izdarīt ierakstu komercreģistrā.

Augstākā tiesa ir atzinusi, ka nepārprotams pierādījums likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 14.panta septītās daļas izpratnē ir tāds pierādījums, kas neatstāj dažādas interpretācijas iespējas. Proti, kuru nevar pārprast un kura saturs ir viennozīmīgs. Tas ir tāds pierādījums, kas pats par sevi ir pietiekams, lai persona bez speciālām zināšanām parakstu ekspertīzes jautājumos varētu konstatēt faktu, ka paraksts ir viltots. Kategorisks eksperta atzinums, ka paraksts ir viltots, ir tieši šāds pierādījums (*sk. Augstākās tiesas 2011.gada 13.maija sprieduma lietā Nr.SKA-210/2011 13.punktu*). Tāpat Augstākā tiesa norādījusi, ka, lai konstatētu, ka pierādījums ir nepārprotams, nav nepieciešams, ka par konkrēto viltošanas faktu krimināllietā būtu pieņemts notiesājošs spriedums (*turpat*).

[10] Iestādes lēmuma pamatā ir bijis šāds pierādījums, proti, eksperta atzinums. Apstāklis, ka Reģistrs no Valsts policijas nesaņēma pašu eksperta atzinumu, bet gan informāciju par to, nemaina apstākli, ka šāds pierādījums bija. Tiesa šo apstākli ir pārbaudījusi. Turklāt jāņem vērā, ka Reģistram nav pienākuma veikt izmeklēšanu saistībā ar paraksta īstumu, proti, vākt papildu pierādījumus, taisīt ekspertīzes u.tml. Tas nav Reģistra uzdevums un tā darbības jēga. Tādēļ, saņemot attiecīgas ziņas par faktu par parakstu īstumu, Reģistram ir atbilstoši tam jārīkojas, pieņemot lēmumus attiecībā uz ierakstiem komercreģistrā. Ne Reģistram, ne arī administratīvajai tiesai nav jāveic kontrole pār to, kādā kārtībā krimināllietā notikusi ekspertīze, tāpat nav jāgaida spēkā stājies nolēmums krimināllietā. Līdz ar to tiesa nav pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.pantu. Uzņēmumu reģistra lēmuma pamatotība varētu tikt apšaubīta vienīgi tad, ja pieteicēji būtu iesnieguši pierādījumus par pretējo.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 338.[1]panta otrās daļas 2.punktu un 129.[1]panta otrās daļas 4.punktu, tiesnešu kolēģija

n o l ē m a

Atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar SIA „Rānda" un /pers. B/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 10.jūnija spriedumu.

Atmaksāt SIA „Rānda" pusi no samaksātās drošības naudas – 35,57 *euro*.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese V.Kakste

Tiesnese Dz.Amerika

Tiesnesis J.Neimanis